

Bedýnky příběhů

Kazachstán

- Vyprávění a tvořivé zpracování pohádek z různých zemí

Metodická pomůcka pro pedagogické pracovníky mateřských a základních škol, volnočasové instituce, mateřská centra, rodiče a všechny, kteří pracují s dětmi

Anotace:

Dostává se Vám do rukou metodický materiál pro práci s dětmi – Bedýnky příběhů.

Bedýnky příběhů se zaměřují na země, ze kterých pochází cizinci žijící v České republice. Tato Bedýnka je zaměřená na Kazachstán. Vydány byly i další Bedýnky k zemím, jako je Bulharsko, Čína, Mongolsko, Rusko, Ukrajina, Vietnam a další. Více naleznete na www.inbaze.cz.

Bedýnky příběhů vznikají na základě tvořivých dílen, které InBáze pořádá v Městské knihovně v Praze a dále výukových programů realizovaných ve spolupráci s pražskými MŠ a ZŠ. Kultura konkrétních zemí je dětem přiblížena vyprávěním pohádek, které vybírají a předčítají lektori pocházející přímo z těchto zemí.

Poté následuje povídání o zemi, kultuře a zajímavostech a výtvarná dílna, kdy děti pomocí tradičních materiálů a technik dané země zpracovávají zážitky z vyprávění, které si poslechly.

Bedýnky příběhů vycházejí z přesvědčení, že pohádky pomáhají poznat osobitost země a představují tak důležitý pramen k pochopení identity lidí, kteří z ní pocházejí. Zkuste najít odpověď na otázku: Mohou být pohádky „oknem do duše“?

Cíl:

Hlavním cílem Bedýnek příběhů je pomocí vyprávění pohádek a tvůrčích aktivit poznávat kulturu cizinců, kteří tu s námi žijí, a zároveň si tak hlouběji uvědomovat specifika vlastní kultury.

Cílová skupina:

Předškolní stupeň MŠ, I. stupeň ZŠ, všechny děti od 5 do 11 let

Časová dotace:

90 – 120 minut

Rámcový vzdělávací plán:

- RVP PV:

Vzdělávací oblasti: Dítě a společnost; Dítě a svět

- RVP ZV pro I. stupeň:

Vzdělávací oblasti: Člověk a jeho svět – Lidé kolem nás,

Lidé a čas; Umění a kultura – Výtvarná výchova

Průřezová témata: Multikulturní výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Obsah:

V každé Bedýnce nalezneme tradiční pohádku z dané země v českém jazyce a v jazyce původním. Po přečtení každé pohádky by měla následovat její reflexe – diskuze s dětmi, kdy se jich ptáme, jak pohádce porozuměly, případně dovysvětlíme nejasnosti.

- Manuál „Jak vyprávět pohádku aneb návod na hraní si s příběhy pro ty nejmenší“

Manuál nám může pomoci při přednesu pohádky. V návodu je množství užitečných tipů na to, jak se stát dobrým vypravěčem příběhů.

- Pracovní karty

Součástí Bedýnky jsou pracovní karty s nabídkou technik a postupů, jak dále tvořivě pracovat. Obsahuje informace o zemi (historie a současnost, geografie, fauna a flora, škola, kuchyně, perličky, tradice a řemesla), doplňovačky, křížovky, kvízy a tipy na práci s jazykem a výtvarné techniky a postupy. Ty vycházejí z tradic daných zemí: např. Bulharsko (výroba marteniček), Čína (štetcová kaligrafie), Kuba (výroba masek), Mongolsko (práce s ovčí vlnou), Rusko (malba na dřevo), Sýrie (tepání do kovu), Ukrajina (práce s látkou a krajkou), Vietnam (práce s papírem). Pracovní postupy jsou popsány na základě realizovaných výtvarných dílen v Městské knihovně v Praze.

Během tvorby je dobré dát dětem volnou ruku ve výběru motivů.

Děti často nestačí reagovat na plný rozsah programu. Vyberou si pouze malou část, jednu nebo dvě věci, často pramálo důležité pro celek příběhu, ale velmi významné pro ně. Pracují dle své fantazie, nikoli podle struktury příběhu. Pomocí výtvarné tvorby se pokoušejí o vlastní vyprávění.

- Mapa světa

V mapě světa naleznete zakreslené Kazachstán a Českou republiku.

Je možné také samozřejmě použít klasickou mapu světa.

POHÁDKA

Moje děťátko je nejlepší Қарға баласын „аппағым“ дер, кірпі баласын „жұмсағын“ дер

Jednou dal chán Sulejman ježkovi a vráně úkol:

- Vráno, obleť celý svět a najdi a přines mi takového ptáka, který zpívá nejlépe na celé zemi. Chci, aby ten pták visel v kleci nad hlavami mého lože a svým krásným hlasem mě budil do nového dne.
- A ty, ježku, prosmejči celou zem a najdi to, co je na celém světě nejměkčí a nejhebcí! Já si to položím vedle svého polštáře, abych se ráno po probuzení mohl otočit ke kleci se zpívajícím ptákem, a na tváři ucítil hebký dotek a teplo.
- To vše musíte najít za jeden jediný den, rozkázal chán a pustil se do svých důležitých vladařských povinností.

Сүлеймен деген пайғамбар кірпі мен қарғаға былай деп бұйрық береді:

- Сен, қарға бар! Бір түнде жер-дүниені аралап, бір жақсы сайрайтын құс тап. Бұл құсты менің бас жағыма әкеп отырғыз. Таң атқанда бұл құс мені сайраған даусымен оятсын!
- Сен, кірпі, барып жердің жүзін тінтіп, маған бір ең жұмсақ нәрсе тап, бұл нәрсені әкеліп, дәл менің жастығымның үстіне, бетіме тақау қой! Құс сайрағанымен оянып, қапасқа қарай бергенде, бетім бұл нәрсеге тисін, — деді

Vrána obletěla spoustu míst, vyslechla zpěv různých ptáků - velkých i malých, krásných i ošklivých, ptáků denních i nočních, těch, co pějí za ranního úsvitu i těch, co trylkují po západu slunce. Až v jedné zahradě zaslechla zpěv slavíka - byl krásný, což o to, ale vráně se na něm něco nezdálo. Nadešel čas návratu zpátky k chánovi. S čím ale před ním přistane a co mu řekne? Vrána posmutněla. Opravdu bude muset přijít o hlavu?

Қарға дамыл таппай, көп жерді аралап, көп құстардың сайрағанын естиді. Бірақ бұған бір де бір құстың сайрағаны ұнамайды. Мұның ойлауынша, бұлбұл, сандуғаш және басқа құстар жаман сайрайтын болып көрінеді. Даусы жақсы құсты таба алмай, қарға сорлы қайғырды: «Енді маған өлім келеді ғой», – деп,

Brzy ráno, ještě před úsvitem, se vrána vrátila do svého hnízda, unavená a smutná. A tam ji přivítaly veselým vrískotem její hladové děti. Jejich křik připadal vráně hezčí než zpěv jakéhokoli ptáka, dokonce krásnější nežli zpěv slavíka.

„Proč jsem jen létala křížem krážem a hledala zpěvné ptáky? Tady v mém hnízdě zpívají nejkrásněji“, zaradovala se vrána. Dlouho se nerozmýšlela, posadila svá ptáčata do klece, tu odnesla k chánovi a zavěsila ji nad hlavami jeho postele.

Таң мезгілде талып, шаршап қарға ұясына қайтты, «балаларын бір көріп, амандасып кетейін» деп. Пақыр анасын көріп аш балапандар шиқылдап, қарқылдай бастады. Бұлардың қарқылдағаны қарғаға сондай жақсы, нәзік көрінді. Бұлардың қасында бұлбұл, сандуғаш әлдеқайда жаман сайрайтын көрінеді. Қарға сорлы қуанып, балаларын Сүлейменге әкеліп, мұның қапасына отырғызады.

Ježek také prolezl a prošmejdil celou zem a všude hledal to, co je nejměkčí a nejhebcí. Večer se zmožený vrátil zpátky do svého doupěte. Když malí ježeci uviděli svého tatínka, běželi mu vstříc. On se k nim něžně tulil, objímal je a zdálo se mu, že v celém širém světě není nic měkčího a hebcího než jeho děti. „Jsem to ale hlupák, celou zem jsem obešel marně. Neměl jsem chodit tak daleko“, zlobil se na sebe ježek. Ráno pak bez přemýšlení vzal ježčata a odnesl je na polštář chánova lože.

Кірпі түні бойы дамыл таппай, жердің жүзін кезіп, жұмсақ нәрсе іздейді, іздесе де таба алмайды. Бұл да жалығып, шаршап,

үңгіріне қайтып келеді. Пақыр анасын көріп, мұның балалары алдынан шығып құшақтайды, кірпі де құшақтайды. Кірпіге балаларының денесі сондай жұмсақ көрінеді. Бұл ойлайды: «Жердің үстінде өзімнің балаларымнан жұмсақ нәрсе болмас», – деп. Көп ойламай, кірпі балаларын Сүлейменнің жастығының үстіне әкеліп қояды.

Malá vránaťa ze všech sil vřískala a krákala, až chána vzbudila. Chán se otočil směrem ke kleci, ale bolestivě se popíchal o ježčí bodlinky. Když zvedl hlavu, uviděl, že v kleci křičí obyčejná vraní ptáčka. A na polštáři má malé ježky.

Таң атты. Қарғаның балалары қарқылдап, шиқылдай бастайды. Сүлеймен «бұл не?» деп, қапасақ қарай бергенде мұның бетіне кірпі балаларының түрпі тікендері қадала кетті. Қараса, қапаста қарғаның балалары отыр, жастығының үстінде кірпінің балалары жатыр.

I rozhněval se chán Sulejman a nařídil, ať mi co nejdříve přivedou vránu a ježka a useknou jim hlavy.

„O, cháne!“ modlili se viníci. Prosím, nejdřív nás vyslechni a pak s námi udělej, co se ti zlíbí.

Chán souhlasil. Vrána a ježek mu vyprávěli o svém hledání.

Pak se chán Sulejman zamyslel a pronesl:

„Každému tvorovi přijde jeho díte krásnější než slunce, sladší nežli med, teplejší než oheň, a hebcí než peří.“

A vrána a ježek byli zachráněni. Chán se nad nimi slitoval.

Сүлеймен ашуланып, қарға мен кірпіні шақырып алып, бұлардың басын кесуге бұйрық қылады.

Жазалы болған кірпі мен қарға «дат, тақсыр» деді. Сүлеймен «дат» берді. Екеуі бастан-аяқ қылғандарын баян етіп еді, ойға түсті. Бұл ойлайды: «Әркімдікі өзінікі-өзіне балдан тәтті, оттан ыстық, күннен жарық және мамықтан жұмсақ», – деп, қарға мен кірпіні босатып жібереді.

- Základní údaje a geografie

Kazachstán - oficiální název Republika Kazachstán - leží ve střední Asii a malou částí svého území zasahuje též do Evropy. Sousedí s Ruskem a Čínou, z jižní strany jsou jeho sousedé Kyrgyzstán, Uzbekistán a Turkmenistán, na jihozápadě pak přiléhá ke Kaspickému moři. Kazachstán je devátý největší stát na světě (2,7 milionů km²). Patří k zemím s nízkou hustotou zalidnění, na území, které je 34krát větší než ČR, žije skoro stejný počet obyvatel - cca 14 milionů. Většinu území zaujímají nízko položené plošiny a stepi, přesto je krajina velmi rozmanitá. V Kazachstánu se nachází největší vnitrozemské jezero světa - Kaspické moře - a také další světové unikáty - slané Aralské jezero, které je na pokraji vyschnutí, a velké protáhlé jezero Balchaš, z poloviny plné sladké a z druhé poloviny slané vody. Najdeme tu poušť Kyzylkum („Rudé písky“), stepi a pustiny (Betpak Dala „Hladová step“) i rozmanité hory, ležící v různých částech země: zalesněný Altaj, pohoří Tarbagataj a Ťan-šan („Nebeské hory“) s nejvyšším vrcholem Chan Tengri (7 010m n.m.). Pro Kazachstán jsou typické velké teplotní rozdíly: na jihu je rozdíl teplot mezi nejteplejším a nejstudenějším měsícem až 30 °C a na severu až 40°- 41 °C. Nejchladnější měsíc je leden, jehož průměrná teplota je na severu je -19° a na jihu -8 °C. Nejteplejším měsícem je červenec, kdy teplota na jihu země dosahuje až +50 °C.

- Historie a současnost

Území Kazachstánu bylo ve starověku osídleno turkickými kočovníky. Ve středověku vedla přes zemi tzv. Hedvábná stezka, trasa vedoucí z východní Asie přes střední Asii do Středomoří. Ve 13. století vpadl do Kazachstánu Čingischán se svými hordami. Kumáni, místní obyvatelé, byli poraženi, a oblast se stala součástí Mongolské říše. Byla opět sjednocena v 16. století, kdy vznikl územně nesmírně velký stát - Kazašský chanát. Tehdy se také zformovala kazašská národní identita a jazyk - kazaština.

V 17. století však klanová rivalita vedla k rozdělení chanátu na tři části, zvané žuzy neboli hordy - Velkou, Střední a Malou. Posléze chanát trpěl i nájezdy Čtyř Ojratů, což byla federace čtyř mongolských kmenů, z nichž nejagresivnější byli Džungarové, kteří obsadili centrální a východní

oblasti země. Džungarové byli definitivně poraženi kazašským chánem Ablajem roku 1729 v bitvě u Anrakaje a Ablaj získal status národního hrdiny (batyra). Země byla opět sjednocena, avšak boji s Džungary vysílenu.

Nakonec oblast ovládlo Ruské impérium - Rusové začali kazašskou step postupně ovládat od 18. století a do poloviny 19. století včlenili celé území dnešního Kazachstánu do Ruské říše. Po roce 1917 se stalo součástí Sovětského svazu, z toho od roku 1936 jako Kazašská sovětská socialistická republika. Kazachstán po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991 vyhlásil nezávislost, byť jako poslední z bývalých sovětských republik. Do čela země se postavil prezident Nursultan Nazarbajev a zůstal v něm až do března roku 2019. V současnosti je Kazachstán nezávislý stát, má ovšem ekonomické a jiné vazby na Rusko.

V Kazachstánu jsou dvě centra: bývalé hlavní město Almaty, které je dosud kulturním a ekonomickým centrem země, a Astana, která je od roku 1997 hlavním městem. Po odchodu z postu prvního prezidenta Nursultana Nazarbajeva bylo město na jeho počest přejmenováno z Astany na Nur-Sultan.

- Jazyk a obyvatelstvo

V zemi žije 131 etnických skupin, mezi nimiž převažují Kazaši (63% obyvatelstva). Po nich následují Rusové, Uzbeci, Ukrajinci, Němci, Tataři a Ujgurové. Dokonce nějakou dobu v Kazachstánu žila celá vesnice Čechů, kteří tam byli vysláni za Rakouska-Uherska. Islám je náboženstvím asi 70% obyvatelstva, křesťanství praktikuje 26%. V Kazachstánu běžně najdeme mešitu a vedle ní kostel nebo i synagogu, a lidé navzájem respektují odlišná náboženství. Úředním jazykem je kazaština, avšak ruština je také oficiálním jazykem, má stejný status a lze ji používat na všech úřadech. V roce 2017 Kazachstán zahájil přechod z cyrilice na latinku, který má být dovršen v roce 2025.

- Podnebí, fauna a flóra

Cestovatelé si Kazachstán vybírají za cíl nejčastěji kvůli přírodě.

Na většině území Kazachstánu se nachází divoká příroda, která láká

dobrodruhy z celého světa. Nenajdete tu značené turistické cesty nebo horské chaty. V divoké přírodě se přespává ve stanech pod širým nebem. Cestovní ruch v zemi strmě roste. Průvodce je možné najít, ale mobilní signál na horách nebo v poušti zatím není dostupný.

Kaňon Čaryn, druhý největší kaňon po americkém Grand Canyonu na světě, je místo plné života. Žijí tam třeba štíři či pavouci - včetně toho nejobávanějšího, kterému Kazaši říkají černá vdova (Karakurt, Snovačka jedovatá). Pro milovníky rostlinstva je to ráj - vyskytuje se tu na 1500 druhů rostlin, z nichž 17 je zaneseno do Červené knihy ohrožených druhů.

U hranic Kazachstánu s Uzbekistánem a Turkmenistánem se rozkládá biosférická rezervace Ustjurt. Stala se domovem celé řady unikátních živočišných druhů, například tu žijí medojed, karakal, vlci či dravci jako je orel královský nebo sup hnědý. Perlou je však především sajga tatarská, kriticky ohrožená antilopa, pro kterou je Ustjurt jedním z posledních domovů. Druhým takovým vzácným zvířetem žijícím jen v Kazachstánu a Číně je sněžný levhart neboli irbis. Kazaši mu také říkají sněžný bars. Pohoří Ťan-šanu je pro něj jediným domovem na světě a i on je zanesen do Červené knihy ohrožených druhů.

• Kuchyně

Pokud navštívíte Kazachstán, dříve nebo později se zde setkáte s дастарханem, v překladu „stolem, plným jídla“. Kazaši jsou národem labužníků a v etnicky pestré zemi je velmi populární také uzbecká, ujgurská, gruzínská nebo korejská kuchyně. Základ kazašské kuchyně tvoří produkty kočovného pastevectví: ovčí, kozí a hovězí maso, mléčné výrobky a živočišné tuky. Tradiční nomádské jídlo, které patří k národním pokrmům Kazachů, se nazývá bešbarmak. Jedná se o skopové či koňské maso, které se vaří v kotli s nudlemi. Jídlo se jí rukama, z čehož pochází i jeho název, který v překladu znamená „pět prstů“. Pochutnat si můžete také na mantách, což jsou plněné masové či zeleninové knedlíčky vařené v páře. Ve Střední Asii je můžete najít v různých variantách a pod množstvím názvů.

Oblíbený a všudypřítomný je také plov, což je původem uzbecké jídlo a dalo by se přirovnat k našemu rizotu. Rozšířeným a velmi oblíbeným jídlem je tzv. šašlik - maso, většinou skopové nebo kuřecí, grilované nad ohněm, který je původem gruzínský. Spolu s lepjoškou, což je nekvašený chléb, je šašlik zřejmě nejčastější stravou v celé Střední Asii. Dalšími oblíbenými jídly jsou samsy a čebureky - opečené těsto, opět se zeleninovou nebo masovou náplní. A v neposlední řadě byste neměli zapomenout na kumys - zkvašené kobyli mléko. Na kazašském venkově tvoří společně s pšeničnými plackami a kobyli nebo ovčím sýrem základ jídelníčku a jestliže vám jej místní předloží, není vhodné odmítnout. V pouštních oblastech se můžete setkat i s velbloudím mlékem nazývaným šubat. Co se nápojů týče, ve Střední Asii se nejčastěji pije čaj, kterého najdete v Kazachstánu velké množství druhů.

- Školství

V Kazachstánu se dá studovat jak v kazaštině, tak v ruštině. Existují zde ruské školy, ve kterých se kazaština učí jako druhý jazyk, stejně jako angličtina. V kazašské základní škole se veškeré předměty jako matematika a fyzika učí v kazaštině a ruština se učí jako cizí jazyk spolu s angličtinou. Do školy děti chodí ve speciální uniformě, nejčastěji jde o bílou košili a tmavou sukni nebo u kluků tmavé společenské kalhoty. Školní docházka trvá 11 let, po ní následuje státní zkouška, dle dosaženého počtu bodů za zkoušku si pak studenti mohou vybrat vysokou školu. Vysoké školy jsou také dvojjazyčné, dá se studovat jak v ruštině, tak v kazaštině. Na rozdíl od České republiky není v Kazachstánu vysokoškolské vzdělávání zdarma. Státní univerzity každý rok nabízejí jen malý počet míst pro bezplatné studium. Většina lidí proto musí za vysokoškolské vzdělání platit. Hodně Kazachů proto odchází studovat do zahraničí.

- Perličky z Kazachstánu aneb víte, že...

...Kazachstán je státem s nejmenším zalidněním na světě (necelých 6 obyvatel/km²)?

...jezero Alakol je považováno za léčivé díky chemickému složení vody?

Dokonce i sám Čingischán posílal své vojsko na odpočinek a zotavení po bitvě na břeh zázračného jezera.

... Bajkonur, základna pro starty kosmických raket, pocházející ze sovětské éry, zahájila provoz v roce 1957? Nachází se na jihu Kazachstánu mezi městy Kazalinsk a Džusal a je vyhledávaným cílem turistů. Fascinuje svou rozlohou (cca 6717 km²), přičemž návštěvníci zdejšího muzea ocení atraktivní pohled na skutečné rakety, a to dokonce i při startu.

...děti kočovníků se často naučí jezdit na koni dřív, než začnou chodit?

...každá žena a muž mají v Kazachstánu dvě svatby, jednu ze strany nevěsty a druhou ze strany ženicha?

... Kazaši mají rádi velkolepé oslavy, kterým říkají Toj? Typický Toj se odehrává na svatbách nebo oslavách kulatých životních jubileí. Na Toj může být pozváno i třeba 200-300 lidí.

...děti hrají na ulici hru Asiki, což je hra s ovčími kostmi? Kostí se postaví do řady a pak se do nich z určené dálky musíte trefit. Pokud kosti spadnou určitým způsobem, házející vyhrává. Vyhrává ten, kdo získá nejvíc kostí.

• Tradice a řemesla

Kazaši jsou známí po celém světě svým pohostinstvím. Pro Kazacha je host ten nejdůležitější člověk. Host zaujímá u stolu hlavní místo a jako první dostává jídlo a pití. Kazašské rčení říká: „Sám zůstaň hladový, ale hosta nakrm dosyta.“

Kazachstán je velká země, která je bohatá na staré i nové tradice získané během let nezávislosti. Všechny svátky v Kazachstánu jsou rozděleny na státní, národní a profesní. Státní svátky se konají na počest událostí zvláštního historického významu pro vznik Kazachstánu jako suverénního státu. O státních svátcích se konají velkolepé oslavy. Za takový svátek je považován např. Den nezávislosti Kazachstánu.

Národní svátky jsou věnovány událostem socio-politického významu.

Patří sem tradiční svátky kazašského lidu. Tato kategorie zahrnuje např.

Silvestr, Mezinárodní den žen, Nauryz, Den jednoty, Den ústavy atd.

Mezi profesními svátky jsou nejpopulárnější Den učitelů, Den obránců vlasti, Den horníků atd.

V Kazachstánu vítají jaro, které oficiálně přichází dne 21. března, svátkem Nauryz (tradiční původně perský svátek na oslavu jarní rovnodennosti, vznikl před více než 3000 lety). Nauryz symbolizuje probouzení přírody, plodnost, přátelství a lásku. Pro východní národy má Nauryz obdobný význam jako pro nás Nový rok či Silvestr. Oba tyto svátky symbolizují začátek něčeho nového. Dokonce i název Nauryz (Nourúz, Nowruz, Nowruz) v perštině znamená „nový den“. Nauryz není jen státním svátkem v Kazachstánu, je oficiálně uznán OSN (Organizací spojených národů) jako svátek mezinárodní. Dnes se slaví ve všech zemích Střední Asie, Gruzii, Indii, Íránu, Číně, Turecku a v mnoha dalších zemích po celém světě. Česká republika není výjimkou, díky kazašskému velvyslanectví a Sdružení kazašské mládeže se tento svátek slaví každý rok i v Praze. Typickým svátečním jídlem je polévka Nahryž Kose, která se vaří ze sedmi ingrediencí (maso, sůl, voda, tři druhů krup (jáhly, rýže, pšenice) a kyselé mléko -ayran).

Základem kazašské kultury se stal kočovný životní styl, který se odrazil v lidových řemeslech. Lidé putovali z místa na místo a vytvořili vše potřebné pro dlouhodobý pobyt na cestách. Mezi kazašskými řemesly se proto především rozlišují ta, která pomáhala přežít a vytvářela pocit útulnosti - zpracování dřeva, vytváření vybavení pro jezdecké koně a plsti pro jurty. Chov dobytku, jako hlavní druh hospodářské činnosti, a tedy i zdroj materiálů a surovin jako je kůže, vlna, chmýří, rohy skotu, vedl k vývoji mnoha druhů kazašských řemesel: plstění, obvazování a ražení kůže, šití oděvů či vyřezávání kostí. V drsném klimatu stepí, kde je v létě velmi horko a v zimě nesnesitelně chladno, šili Kazaši teplé kožichy a klobouky z kůže, kožešin a zvířecích chlupů. Rozšířené bylo také kovářství a šperkařské umění. Kazaši už dlouho před Evropou dokázali těžit rudu a byli mistry ve zpracování kovů: zlata, stříbra, železa, mědi. Výrobky z vlny, kůže, dřeva, kostí nebo i šperky byly ozdobeny klasickým kazašským ornamentem, který je vytvářen vzorem z rytmicky uspořádaných prvků. Nejběžnější jsou zvířecí motivy s použitím červené, zelené, hnědé, bílé, modré, zlaté a černé barvy. Ve výtvarné dílně jsme se inspirovali tradičním zpracováním vlny - plstěním a aplikační technikou zdobení oblečení.

PRACOVNÍ KARTA 1

Technika: Suché plstění do formiček

Pomůcky:

vlněné rouno různých barev, molitanové podložky (silné nejméně 5 cm), vykrajovátko na cukroví středně velká nebo malá, jehly na plstění č. 38 a 40, nitě, nůžky

Časová dotace:

cca 45 minut

Postup:

1. Vlněné rouno nacupujeme, vtlačíme do vykrajovátko na cukroví a položíme na molitanovou podložku. Formičku pevně držíme, aby neklouzala po podložce.
2. Jehlu na suché plstění rychle vpichujeme do nacupovaného rouna. Vlna se začne do sebe plstít, až vznikne pevný blok podle tvaru vykrajovátko. Nacupovanou vlnu stále přidáváme.
3. Formičku s obsahem obrátíme a postup opakujeme z druhé strany.
4. Přidáním další vlny a vpichováním jehlou doladíme detaily.
5. Vyndáme z formy a zkontrolujeme tvar a konzistenci. Vrátime do formy a doladíme. Při dokončování nepícháme skrz, ale snažíme se jen chloupky zasunout do výrobku.
6. Hotový výrobek ozdobíme kontrastním rounem, nitkou apod.

Plstící jehly s držákem na více jehel jsou bezpečnější, jde s nimi práce rychleji a výsledek je rovnoměrnější.

PRACOVNÍ KARTA 2

Technika: Výrobky z plsti (záložka do knihy, podložka pod hrnek), zdobené kazašským ornamentem

Pomůcky:

Látková dekorativní plstř (filc) různých barev 1-1,4 mm, filc různých barev 3 mm, nádobky na lepidlo, štětce na lepidlo, lepidlo na textil (dá se použít lepidlo Koh-i-Noor na papír, nehodí se lepidlo Herkules apod.), ostré nůžky, podložky

Časová dotace:

cca 45 minut

Postup:

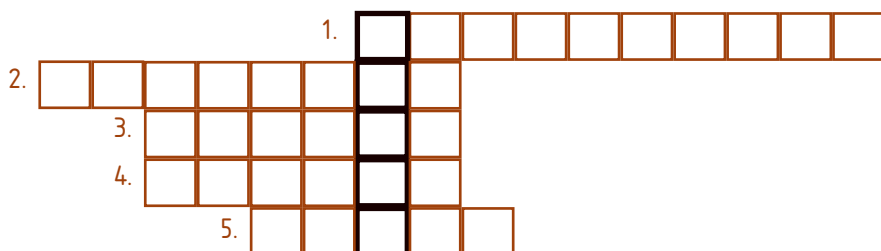
Jakékoliv kroje a obydlí Kazachů zdobily výrobky z vlny, nejčastěji ovčí nebo velbloudí, zdobené ornamenty. Proto si vyzkoušíme podobnou techniku a z tenkého filcu vystříhujeme ornamenty (viz příklad vzorů), které následně nalepujeme na silnější základ.

1. Ze silnějšího filcu vystříhneme kus ve tvaru záložky nebo podložky pod hrnek jako základ.
2. Nastříháme kousky tenčího filcu podle vymyšleného vzoru. Hodí se tvary lístečků, proužků, půlměsíců, kroužků, trojúhelníků apod.
3. Nastříhané kousky pokládáme na základ. Hotový ornament nalepíme lepidlem.

Dětem je potřeba dopředu rozdat různé barvy tenčího filcu a jednu vybranou barvu filcu silnějšího, aby mohly vykrojit kruh nebo čtverec. Poté rozdáme lepidlo a štětce.

1. Název tradičního kazašského jídla?
2. Jak se jmenoval chán v pohádce?
3. Hlavní kulturní centrum Kazachstánu?
4. Jak se jmenuje tradiční jarní svátek?
5. Jak se řekne kazašsky ježek?

PRACOVNÍ KARTA 4

Práce s jazykem

- Kazaština

Kazaština patří společně s uzbečtinou, turečtinou, mongolštinou, kyrgyzštinou a jinými jazyky Střední Asie k turkické skupině jazyků. Kazaši, stejně jako všechny turkické národy, jsou dědici runového písma, které existovalo v osmém až desátém století. Bylo známé jako Runová abeceda, která se skládala z 24 písmen.

Později se díky arabsko-muslimskému vlivu na území Kazachstánu začalo používat arabské písmo. Kazaši žijící v Číně stále používají modifikovanou arabské písmo v médiích a částečně ve vzdělávacím systému. Mezi 1929 a 1940 byla používána latinka. Moderní kazašský jazyk od roku 1940 používá cyrilici (azbuku), kazašská abeceda obsahuje 42 písmen. V roce 2012 bylo v Kazachstánu rozhodnuto o postupném opětovném přechodu z cyrilice do latinky, tento proces by měl být uzavřen v roce 2025.

V kazašském jazyce existují tři hlavní dialekty: západní, severovýchodní a jižní, které byly ovlivněny jinými turkickými jazyky.

- Zkus se podívat na rozdíly v několika turkických jazycích a přečíst slova

	kazaština	kyrgyzština	turečtina	uzbečtina	čeština
„Ч (Č/Ch)“ → „Ш“	Ашты ašty	Ашты ačty	Açtı ačty	Ochti Očti	otevřel
„Ш (Š/Sh)“ → „С“	Бас bas	Баш baš	Baş baš	Bosh boš	hlava
„Дж(Ц)/Ж“ “Й(Ү)” → „Ж“	жан жоқ žan žok	жан жок džan žok	can yok džan jok	jon yoq džon jok	nemá duši

- Chceš se naučit pár základních frází kazašsky?

Ahoj	[saɫɛm]	Сәлем
Jak se máš?	[kalɪn kalajʔ]	Қалын қалай?
Dobře	[žaksɪ]	жақсы
Na shledanou	[sau bolɪnɪz]	Сау болыңыз
Děkuji	[rachmětʃ]	Рахмет
Jak se jmenuješ?	[senɪn atɪm kɪmʔ]	Сенін атым кім?
Jmenuji se Martin.	[menɪm atɪm martin]	Менің атым Мартин

Nemluvím kazašsky

[mĕn kazakša sylej almajmɪn] Мен қазақша сөйлей алмаймын

Jsem z Česka. (Přijel jsem z Česka.)

[mɛn ʧɛchɪjadan kɛldɪm] Мен Чехиядан келдім.

- Zkus rozluštit kazašské hádanky

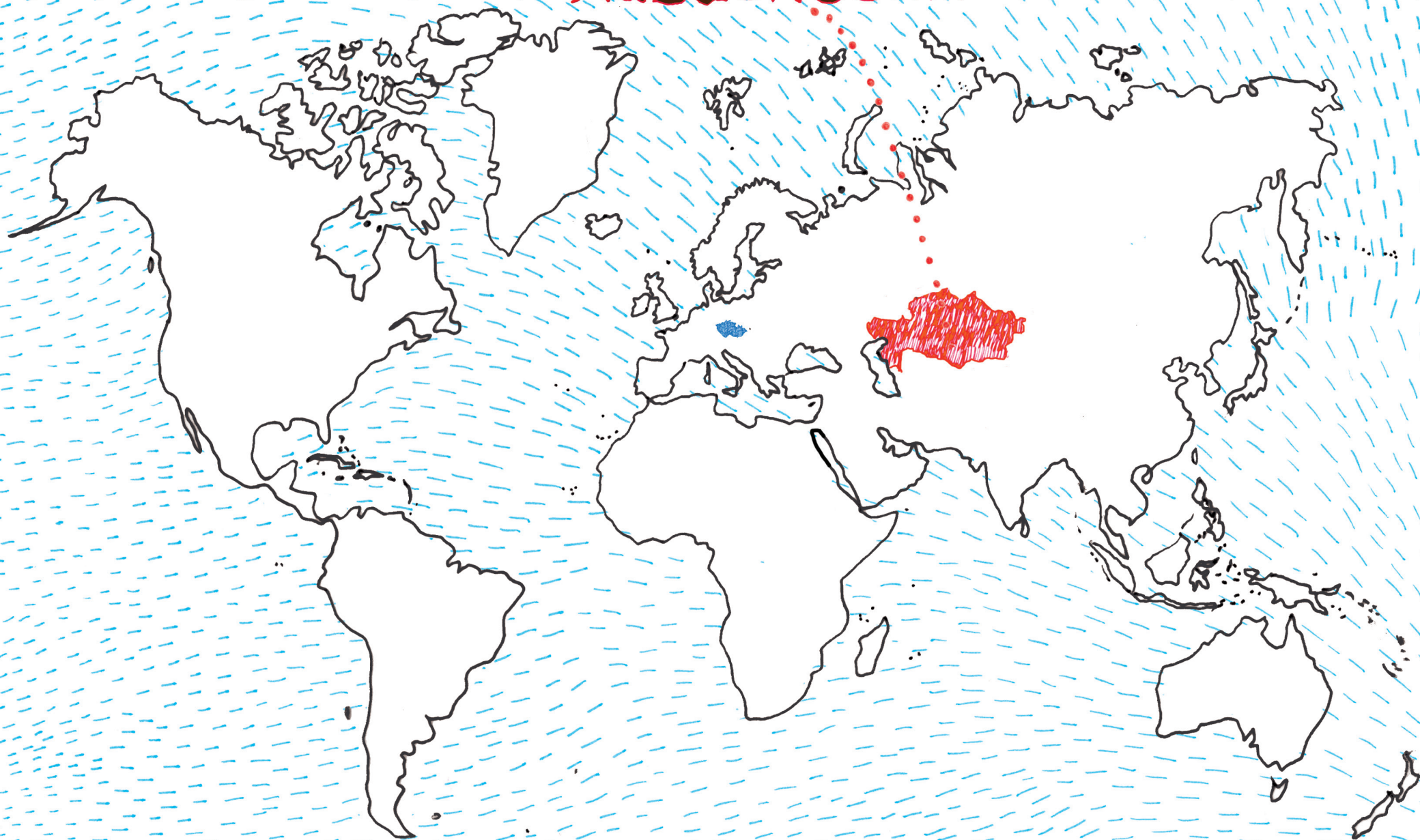
1. Na zemi se třpytí pásek.
2. Je vždy v puse, ale nespolkneš ho.
3. Nosí babičky bílé čepičky a kamenné boky zabalené v oblacích.
4. Bílé pole a ovce černé.
5. Horu vedou na niti.

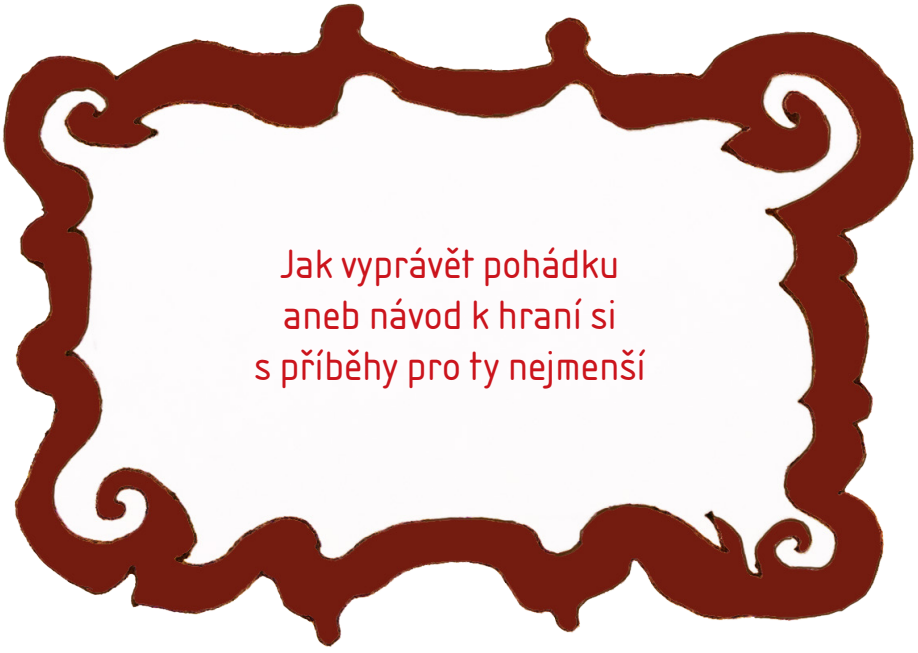
- Zkus počítat do 10 kazašsky

Jedna	[Byr]	бір	Šest	[Alty]	алты
Dva	[Jeky]	екі	Sedm	[Žety]	жеті
Tři	[Uš]	үш	Osm	[Sěgyz]	сегіз
Čtyři	[Tjort]	төрт	Devět	[Togyz]	тоғыз
Pět	[Běs]	бес	Deset	[On]	он

MAPA SVĚTA

Kazachstán

Jak vyprávět pohádku
aneb návod k hraní si
s příběhy pro ty nejmenší

- 1) Čti hodně pohádek, aby se ti ukázala ta pravá, která se chce nechat od tebe vyprávět (jako první).
- 2) Pohádku si pozorně přečti a přemýšlej nad tím, co se v ní stalo a o čem vlastně byla.
- 3) Přečti pohádku kamarádům a zeptej se jich, o čem podle nich je. Můžeš si tak porovnat, jestli jí všichni rozumíte stejně, anebo spolu s kamarády přemýšlejte o tom, o čem je pohádka pro každého z vás jednotlivě a co se vám na ní líbí všem společně.
- 4) Napiš si na lísteček, co nejdůležitějšího na pohádce jste s kamarády našli a další objevy, na které jste společně přišli, to bude tvá cesta, jak pohádku vyprávět dalším, už totiž víš o čem je jak pro tebe, tak pro tvé nejbližší.
- 5) Přečti si pohádku znovu a měj radost, že je tam všechno to, co jste našli s kamarády. Když budeš radostně vyprávět, všichni tě budou radostně i poslouchat.
- 6) Přečti si pohádku nahlas a měň hlasy všech postav, které se v příběhu ukážou. Můžeš dělat všechno, co chceš, jen aby tě to bavilo - zahraj si na hrdiny ze své pohádky.
- 7) Trénuj si, jak asi mluví princ, princezna nebo jak šlehá plameny drak a jak u toho asi vypadají.
- 8) Převyprávěj pohádku svými slovy nejlepšímu kamarádovi, kamarádce nebo rodičům a hraj u toho všechny hrdiny, které už dobře znáš a umíš je napodobit. Bavilo je to? Byla to legrace?
- 9) Převyprávěj si pohádku před usnutím a nezapomeň na nic důležitého z příběhu, ale ani na hraní všech princů a princezen.
- 10) Když se ráno probudíš a těšíš se, že budeš zase vyprávět pohádku, tak je z tebe vypravěč a honem pospíchej ji vyprávět a číst zase další!

Storytelling o.s.

autorka textu
Barbora Schneiderová
ředitelka Storytelling o. s.
www.story-telling.cz

InBáze, z. s.

Posláním InBáze je pomáhat cizincům a jejich rodinám v životě v České republice

a vytvářet bezpečný a otevřený prostor k vzájemnému poznávání a porozumění odlišných kultur.

InBáze nabízí cizincům sociální, právní a psychotherapeutické poradenství, komunitní programy, volnočasové aktivity pro děti a mládež. Dále vzdělávací programy pro děti a žáky ve školách a semináře pro pedagogy. Vedle toho InBáze pořádá množství akcí veřejnost - např. interkulturní festival RefuFest.

Dětské programy InBáze

Programy pro školy

InBáze nabízí školám realizaci Bedýnek příběhů přímo na mateřských školách a základních školách 1. stupně. Dále nabízí vzdělávací programy i pro 2. stupeň základních škol a pro střední školy i semináře pro pedagogy.

Programy pro veřejnost

Ve veřejných institucích (jako je například Městská knihovna v Praze) pořádá InBáze tvořivé dílny Bedýnky příběhů pro veřejnost. Tyto dílny a kurzy jsou určené rodinám s dětmi ve věku 5-11 let.

Programy pro děti cizinců

InBáze pořádá pro děti návštěvy kulturních akcí, oslavy svátků, výtvarné dílny, workshopy, výlety, exkurze, víkendové pobyty a letní tábory. Dětem InBáze navíc nabízí výtvarný ateliér a interkulturní kluby. Vedle volnočasových aktivit mohou děti využít nabídky doučování a výuky češtiny.

Více informací naleznete na www.inbaze.cz.

AUTORSKÝ TÝM:

Bedýnky příběhů vydala organizace InBáze, z.s. v rámci projektů MŠMT Podpora pedagogických pracovníků v InBázi 2019 a MŠMT InBáze dětem a pedagogům 2019.

Autorky námětu: Petra Holubářová, Lucie Machová

Autorka metodiky: Victoria Golovinova

Obsahová a jazyková korektura: Petra Holubářová, Hana Mlynářová

Garant pro jazykovou část: Sabina Francková

Autorka manuálu "Jak vyprávět pohádku": Barbora Schneiderová
z organizace Storytelling, o.p.s.

Legerova 50, 120 00 Praha 2

www.inbaze.cz

www.facebook.com/InBaze

Praha 2019

Realizace projektu byla podpořena Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci podpory vzdělávání v regionálním školství v roce 2019.

